

## ॥ वाल्मीकि रामायण ॥

### ३ अरण्यकाण्ड

#### अध्याय ४४

तया परुषमुक्तस्तु कुपितो राघवानुजः ।  
स विकाङ्कश्चन्मूर्णं रामं प्रतस्थे नविरादिव ॥१॥

तदासाद्य दशग्रीवः क्षिप्रमन्तरमास्थितः ।  
अभिचक्राम वैदेहीं परिव्राजकरूपधृक् ॥२॥

श्लक्षणकाषायसंवीतः शिखी छत्री उपानही ।  
वामे चांसेऽवसञ्चयाथ शुभे यष्टिकमण्डलू ।  
परिव्राजकरूपेण वैदेहीं समुपागमत् ॥३॥

तामाससादातिबलो भ्रातृभ्यां रहितां वने ।  
रहितां सूर्यचन्द्राभ्यां सन्ध्यामिव महत्तमः ॥४॥

तामपश्यत्ततो बालां राजपुत्रीं यशस्विनीम् ।  
रोहिणीं शशिना हीनां ग्रहवङ्गशदासृणः ॥५॥

तमुग्रं पापकर्माणं जनस्थानरुहा द्वृमाः ।  
समीक्ष्य न प्रकम्पन्ते न प्रवाति च मारुतः ॥६॥

शीघ्रस्रोताश्च तं दृष्टवा वीक्षन्तं रक्तलोचनम् ।  
स्तिमितं गन्तुमारेभे भयान्नोदावरी नदी ॥७॥

रामस्य त्वन्तरं प्रेष्वर्दशग्रीवस्तदन्तरे ।  
उपतस्थे च वैदेहीं भिक्षुरूपेण रावणः ॥८॥

अभव्यो भव्यरूपेण भर्तारमनुशोचतीम् ।  
अभ्यवर्तत वैदेहीं चित्रामिव शनैश्चरः ॥९॥

स पापो भव्यरूपेण तृणैः कूप इवावृतः ।  
अतिष्ठत्प्रेक्ष्य वैदेहीं रामपत्रीं यशस्विनीम् ॥१०॥

शुभां रुचिरदन्तौष्ठीं पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ।  
आसीनां पर्णशालायां बाष्पशोकाभिपीडिताम् ॥११॥

स तां पदपलाशाक्षीं पीतकौशेयवासिनीम् ।  
अभ्यगच्छत वैदेहीं दुष्टचेता निशाचरः ॥१२॥

स मन्मथशराविष्टो ब्रह्मघोषमुदीरयन् ।

अब्रवीत्प्रश्रितं वाक्यं रहिते राक्षसाधिपः ॥१३॥

तामुत्तमां त्रिलोकानां पदहीनामिव श्रियम् ।  
विभ्राजमानां वपुषा रावणः प्रशशंस ह ॥१४॥

का त्वं काञ्चनवर्णाभे पीतकौशेयवासिनि ।  
कमलानां शुभां मालां परिनीव च बिभ्रती ॥१५॥

हीः श्रीः कीर्तिः शुभा लक्ष्मीरप्सरा वा शुभाने ।  
भूतिर्वा त्वं वरारोहे रतिर्वा स्वैरचारिणी ॥१६॥

समाः शिखरिणः स्त्रियाः पाण्डुरा दशनास्तव ।  
विशाले विमले नेत्रे रक्तान्ते कृष्णतारके ॥१७॥

विशालं जघनं पीनमूरू करिकरोपमौ ।  
एतावुपचितौ वृत्तौ सहितौ सम्प्रगल्भितौ ॥१८॥

पीनोन्नतमुखौ कान्तौ स्त्रियाः पीनमूरू करिकरोपमौ ।  
मणिप्रवेकाभरणौ रुचिरौ ते पयोधरौ ॥१९॥

चारुस्मिते चारुदति चारुनेत्रे विलासिनि ।  
मनो हरसि मे रामे नदीकूलमिवाम्भसा ॥२०॥

करान्तमितमध्यासि सुकेशी संहतस्तनी ।  
नैव देवी न गन्धर्वी न यक्षी न च किंनरी ॥२१॥

नैवं रूपा मया नारी दृष्टपूर्वा महीतले ।  
इह वासश्च कान्तारे चित्तमुन्माथयन्ति मे ॥२२॥

सा प्रतिक्राम भद्रं ते न त्वं वस्तुमिहार्हसि ।  
राक्षसानामयं वासो धोराणां कामरूपिणाम् ॥२३॥

प्रासादाग्याणि रम्याणि नगरोपवनानि च ।  
सम्पन्नानि सुगन्धीनि युक्तान्याचरितुं त्वया ॥२४॥

वरं माल्यं वरं पानं वरं वस्त्रं च शोभने ।  
भर्तारं च वरं मन्ये त्वद्युक्तमसितेक्षणे ॥२५॥

का त्वं भवसि रुद्राणां मरुतां वा शुचिस्मिते ।

वसूनां वा वरारोहे देवता प्रतिभासि मे ॥ २६ ॥

नेह गच्छन्ती गन्धर्वा न देवा न च किंनराः ।  
राक्षसानामयं वासः कथं नु त्वमिहगता ॥ २७ ॥

इह शाखामृगाः सिंहा द्वीपिव्याप्रमृगास्तथा ।  
ऋक्षास्त्तरक्षवः कङ्काः कथं तेभ्यो न बिभ्यसे ॥ २८ ॥

मदान्वितानां घोराणां कुञ्जराणां तरस्विनाम् ।  
कथमेका महारण्ये न विभेषि वनानने ॥ २९ ॥

कासि कस्य कुतश्च त्वं किंनिमित्तं च दण्डकान् ।  
एका चरसि कल्याणि घोरान्नाक्षससेवितान् ॥ ३० ॥

इति प्रशस्ता वैदेही रावणेन दुरात्मना ।  
द्विजातिवेषेण हि तं दृष्ट्वा रावणमागतम् ।  
सर्वैरतिथिसत्कारैः पूजयामास मैथिली ॥ ३१ ॥

उपानीयासनं पूर्वं पाद्येनाभिनिमन्त्य च ।  
अब्रवीत्सद्विमित्येव तदा तं सौम्यदर्शनम् ॥ ३२ ॥

द्विजातिवेषेण समीक्ष्य मैथिली

तमागतं पात्रकुसुभ्मधारिणम् ।  
अशक्यमुद्देष्टमुपायदर्शनान्  
न्यमन्त्रयद्वाह्यणवद्यथागतम् ॥ ३३ ॥

इयं बृसी ब्राह्मण काममास्यताम्  
इदं च पाद्यं प्रतिगृह्यताम् इति ।  
इदं च सिद्धं वनजातमुत्तमं  
त्वदर्थमव्यग्रमिहोपमुज्यताम् ॥ ३४ ॥

निमन्त्यमाणः प्रतिपूर्णभाषिणी  
नरेन्द्रपत्नी प्रसमीक्ष्य मैथिलीम् ।  
प्रहस्य तस्या हरणे धृतं मनः  
समर्पयामास वधाय रावणः ॥ ३५ ॥

ततः सुवेषं मृगया गतं पतिं  
प्रतीक्षमाणा सहलक्ष्मणं तदा ।  
निरीक्षमाणा हरितं ददर्श तन्  
महद्वनं नैव तु रामलक्ष्मणौ ॥ ३६ ॥

---

The files in this directory are revised versions of the digital files produced by Professor Muneo Tokunaga, Kyoto University, and copyrighted by him. I am grateful to Professor Tokunaga for his agreement to this use of his original files and for permitting the revised versions to be made publicly available.

Dr J. D. Smith ; email: jds10@cam.ac.uk ; <http://bombay.oriental.cam.ac.uk/index.html>

---

ITRANS conversion questions to: Avinash Chopde [avinash@acm.org](mailto:avinash@acm.org)

---

Last updated on March 25, 1998; Send corrections to [sanskrit@cheerful.com](mailto:sanskrit@cheerful.com)